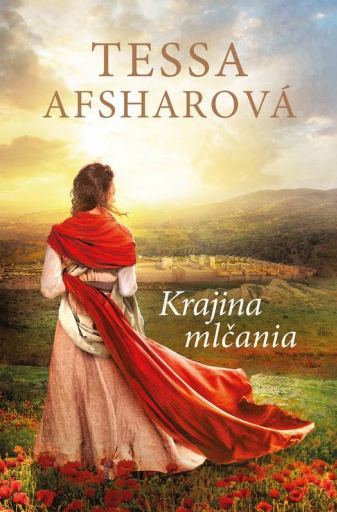

TESSA AFSHAROVÁ

*Krajina
mlčania*

TESSA AFSHAROVÁ

Krajina mlčania

KUMRAN.SK

UKÁŽME SVOJU NÁDEJ

Americký originál Land of Silence:	©2016 by Tessa Afshar
Vydavateľ:	Tyndale House Publishers, Inc., 351 Executive Drive, Carol Stream, 60188 Illinois, United States of America Translated by permission.
Slovenské vydanie:	©2017 KUMRAN, s. r. o. Mýtňa 62, 064 01 Stará Ľubovňa www.kumran.sk Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukovaná, uložená do informačných systémov ani inak rozširovaná (elektronicky alebo mechanicky) bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.
Preklad:	Zdenka Buntová
Jazyková korektúra:	Eva Petrovičová
Zodpovedný redaktor:	Eva Štrbová
Originál obálky:	© Shane Rebenschied. All rights reserved.
Foto autorky:	© 2015 by Matthew Murphy
Obálka a grafická úprava:	Štefan Talarovič
Tlač:	Alfaprint, s. r. o.
Prvé vydanie:	ISBN 978-80-89487-89-9

Venované Johnovi
Našla som, koho moja duša miluje.

PIESEŇ PIESNÍ 3, 4

---

*Preklad vznikol s finančnou podporou
Literárneho fondu.*

---

*Keby mi Pán nebol pomohol,
už by som bol býval v ríši mlčania.
Ledva poviem: „Noha sa mi potkýna,“
hneď ma, Pane, podopiera tvoja dobrota.
A keď sa v mojom srdci kopia starosti,
vzpružuje ma tvoja potecha.*

ŽALM 94, 17 - 16

JEDEN

*Všetci moji nepriatelía mnou opovrhujú,
susedom som na posmech
a svojim známym som postrachom.*

ŽALM 31, 12

VŽDY, KEĎ PREMÝŠĽAM O SVOJOM strastiplnom osude, o zmare všetkých snov a každej lásky, spomeniem si na tú včelu. Jediné drobučké žihadlo ma obralo o výsadné miesto v otcovom srdci a navždy mi prevrátilo život.

Nešťastie udrelo v jedno nádherné popoludnie. Bolo príjemne teplo, slnko svietilo, no nepálilo. Lúky v tom roku zakvitli ako nikdy predtým a úbočie, na ktoré sme sa s Jozefom vybrali, pokrýval žltoružový koberec. Dodnes si pamätám vôňu, čo ma štekľila v nose a tak opojne naplňala pľúca, že som sa rozosmiala. Svet bol nádherný!

Jozef sa hral na rímskeho vojaka, pobehoval vo vysokej tráve a zaháňal sa imaginárnym mečom. Pred rodičmi by sa na Rimana hrať nemohol, naši boli pravoverní Židia. Ich rodokmeň siahal až do čias učenca Ezdru. Pravda, otec mal medzi Rimanmi veľa verných zákazníkov a platili naozaj dobre, no stále to boli nepriatelía. Hrať sa na Rimana? Takúto zábavku by synovi nedovolil. No Jozef mal iba štyri roky, rímske kone, uniformy a pestro pomalované štíty ho naplňali detským obdivom. Chcel byť jedným z nich. Nechala som ho, komu už ublíži, ak malý chlapec behá po lúke a predstiera, že je niekým, kým sa nikdy nestane?

„Elianna, poď sa so mnou hrať!“ skríkol ponad plece a zahnal sa neviditeľným mečom.

Sedela som na hrubej deke s ružovým kvietkom v ruke, pohrúžená do vlastných myšlienok. Lámala som si hlavu, ako dostať z okvetných lístkov ten nádherný odtieň a zafarbiť ním látku. Do otcovej dielne práve dorazila veľká zásielka ľanu, naše pradiarky budú mať robotu. Otec obchodoval s drahými látkami a tiež s purpurom, ktorý sa získaval z morských slimákov a jeho výroba bola úžasne nákladná. To, že si ho otec mohol dovoliť, bola známka úspechu.

V to popoludnie dali brata na starosť mne, pretože všetko, čo malo ruky-nohy, muselo pomáhať s dovezeným ľanom. Ešte aj moja matka, ktorá sa inak v otcovej dielni ukázala len výnimočne, musela priložiť ruku.

Dodaný ľan bol už vymáčaný, vybielený, usušený na slnku, vytrepáný na trlici a zbavený pazderia a semien. Otcovi robotníci ho teraz vyčesú na železných hrebeňoch a pripravia na pradenie. V tejto várke boli stonky ľanu hrubé, až sa z nich nasnuje priadza, bude pomerne drsná, vhodná na uteráky. Keďže Rimania boli milovníkmi kúpeľov a nová židovská aristokracia ich verne napodobňovala, po uterákoch bol dopyt vo všetkých judejských mestách.

Od Jozefa som bola o dvanásť rokov staršia a dosť veľká na to, aby som sa oňho vedela postarať. Na moju vášeň pre otcovo podnikanie mama pozerala s nedôverou a využila každú príležitosť zamestnať ma niečím iným. To bol ďalší dôvod, prečo mi v to popoludnie zverila Jozefa. Zabila dve muchy jednou ranou – môj neposedný brat sa nebude dospelým motať popod nohy a mňa, posadnutú tajomstvami otcovej práce, aspoň na chvíľu odtrhne od priameho kontaktu s jeho dielňou.

Už vybadala, že ma fascinujú tajomstvá farbiarskeho remesla, a usilovala sa ma pritiahnuť k ženským prácam. „*Toto nechaj mužom,*“ vravievala.

„Elianna!“ doniesol sa spod svahu Jozefov hlások. „Kde si? Sľúbila si, že sa budeme spolu hrať, keď s tebou pôjdem na kopec. Už aj poď sem!“

Uškrnula som sa. Môj braček vedel byť panovačný. Naši rodičia mali svoje roky, ďalšieho potomka už nečakali. Jozefov príchod na svet bol pre celú rodinu zázrak, okamžite si nás všetkých obkružil okolo prsta. A navyše to bol chlapec – otcov vytúžený syn. A viete, ako to chodí, takéto okolnosti by rozmaznali aj najcnostnejšieho anjela. Ak bol môj brat svojhlavý, bola to len a len naša vina. Jediné šťastie,

že mal dobré srdce, ani nekonečné rozmaznávanie a obskakovanie z neho neurobilo tyrana.

„No len počkaj! Až ťa chytím, máš sa na čo tešiť,“ pohrozila som mu a vstala. „Môj meč je ostrejší než tvoj.“

„Nie je. Porazím ťa.“ Vydal bojový pokrik a rozbehol sa hore kopcom. Krátke nôžky sa mu pod tunikou mihali, mala som čo robiť, aby som ho dobehla.

„Do strehu!“ zvolala som, keď som ho na temene kopca dostihla a namierila naňho ten ružový kvet. Jozef sa rozchichotal, až ho prehýbalo.

„To nie je meč! Nerozsekne ani nitku. Si baba, Elianna.“

„Ako sa opovažuješ, ty rímsky pes? Toto ťa bude stáť hlavu.“

Rozbehol sa proti mne a pomyselným mečom mi mieril na brucho. „Ani náhodou! Môj kôň si ťa dá na raňajky.“ Celkom podarene zahral, že odráža útok, potom vyrazil vpred a jeho pästička zasiahla moje rebrá. Chytila som sa za bok, akože od bolesti.

„Toto mi zaplatíš, mladý muž.“ Bleskovo som po ňom chňapla, chytila ho za tuniku, čím som rozptýlila jeho pozornosť, a strčila mu kvet do tváre. Na čele a na nose mu zostala žltá peľová šmuha.

Uškrnula som sa. „Musíš viac trénovať, Riman!“ Vtom som za jeho chrbtom zazrela ovcu, ktorá obštipkávala krík. Rozhliadla som sa, či neuvidím pastiera alebo zvyšok čriedy, ale ovca bola sama. Podišla som bližšie, či nie je zranená. Niekde musí byť pastier, ktorému bude ten pekný, dobre vykrmený kus chýbať.

„Elianna!“ hneval sa Jozef. „Vráť sa. Ešte sme ne...“ Nedopovedal a zahnal sa rukou. „Choď preč! Choď preč!“ kričal vystrašene. Krútil sa na mieste, divo rozhadzujúc rukami.

Nevšímala som si ho, sústredila som sa na ovcu. Zviera bolo dobre opatrené, srst malo krásnu, čistučku. Čupla som si a pohladkala ho po chrbte. „Kde si sa tu vzala, moja?“

Kútikom oka som zazrela Jozefa, ako sa oháňa rukami. „Odožeň ju, Elianna!“ vykrikol.

V prvom okamihu som si myslela, že je to mucha, ale potom som spozorovala žltý záblesk a začula zlostné bučanie. „Nehýb sa! Ak sa nebudeš rozháňať, odletí aj sama.“ Nechcela som odísť od ovce, aby sa kamsi nezatúlala. Mohla by sa stratiť. Jozef je už dosť veľký, aby si poradil s jednou včelou, povedala som si. Maznák jeden! „Len pokoj, braček!“ chlácholila som ho.

Nedal sa utíšiť. Včela bzučala, dorážala, neodbytno mu krúžila okolo hlavy. Brata pochytala panika. Divo rozhadzoval rukami a potom sa pustil do behu.

„Nie! Nie!“ zamávala som naňho a neochotne vstala. „Je to len včela!“

Vedela som, z čoho má strach. Pred rokom ho čosi uštíplu nad členkom. Celý sa vysypal, noha mu opuchla ako brvno a veľmi ho bolela. Nikdy na to nezabudol, no mne to nepripadalo ako výnimočná udalosť. S včelami si musí poradiť každý, hmyz patrí k životu, nie? Chvilu som brata sledovala, ako uteká, a napokon som sa pustila za ním.

Dobehla som ho a chcela včelu odohnať, ale nikde som ju nevidela. Vtom Jozef vydal taký zúfálny výkrik, že mi skrútilo žalúdok, a pošúchal si hlavu. Až vtedy som tú včelu zbadala. Zamotala sa mu do vlasov tesne nad sluchou. Chytila som ju a rozpučila. Bola to hračka, strata žihadla ju oslabila. Hodila som ju na zem a čupla si k bratovi.

Z očí sa mu kotúľali slzy ako hrachy. Plakal tak usedavo, že mu pri každom nádychu zapískalo v hrudi. „Prepáč, Jozef,“ objala som ho. „Už bude dobre, zabila som ju. Môžeš na ňu dupnúť, ak chceš.“

„Bolí!“ Namáhavo sa nadýchol.

„Kde, môj zlatý? Kde ťa to bolí?“

Ukázal si na sluchu. Už mu zapúchala. Vtisla som mu do vlasov bozk. „Lepšie?“

V usazených očiach sa mu zračila výčitka. „Nie!“ Odstrčil ma a vtedy som si na chrbte jeho detsky buclatej rúčky všimla červenú hrču. „Uštípla ťa dvakrát?“ Ustarostene som sledovala rozliezajúci sa červený flak, vyzeral ako rozliata farba. Jozef pokrútil hlavou. Vyrážka! preľakla som sa. Presne ako vlani.

Znova sa s námahou nadýchol, akoby celým telom. Siplavo bojoval o vzduch. Myslela som si, že dych nevie chytiť od úľaku, a pokúsila som sa ho upokojiť. No nič nepomáhalo, dýchavica sa zhoršovala. Netušila som, čo je vo veci, iba preto som hneď nekonala. Keď dostal žihadlo minule, opuchol a očervenel, no problémy s dýchaním nemal. Spôsobila to panika?

Mala som mu utekať na pomoc, hneď ako včela začala dorážať. Pravdepodobne ju prilákala vôňa a peľ, čo mu zostali na tvári, keď

som ho švacla tým kvetom. Možno by si ho vôbec nevšimla nebyť môjho hlúpeho nápadu.

Bolo mi jasné, že bratov stav sa rapídne zhoršuje, a vzala som ho na ruky. „Prepáč, srdiečko, hneď ťa zanesiem domov. Dostaneš medový koláčik a mama ti urobí bylinkový odvar... to ti pomôže.“ Cítila som, ako sa jeho útly hrudník namáha, bojuje o každý nádych. Rozbehla som sa. Kdesi pod kopcom som zakopla o vyčnievajúci kameň a stratila sandál. Nezdržovala som sa hľadaním a utekala ďalej.

„Je mi zle!“ zachripel slabým hláskom. Nestihla som ho otočiť, celú ma ovracal, plece aj hrudník. Inokedy by som sa zhnusene otriasla, no teraz ma premkla hrôza. Šiesty zmysel mi našepkával, že včela akýmsi nevysvetliteľným spôsobom drobnému tielku môjho brata veľmi ublížila. Jej jed ho oberal o vzduch. Už aby som bola doma! Rodičia budú vedieť, čo a ako.

Zastala som, dlaňou som bratovi utrela ústa, oprela si ho o druhé plece a znova som sa pustila do behu. Bol mi ťažký, sily ma opúšťali, srdce mi dunelo ako kováčova nákova. Jozef mi bezvládne ovísal v náručí, presilené ruky sa mi triasli od námahy. „Jozef! Srdiečko! Hovor so mnou!“

Tichulinko kvíli. Už som nevládala, zastala som a s Jozefom v náručí klesla na kolená. Keď som zbadala jeho tvár, obišli ma mrákoty. Viečka mal také naliate, že ich nevedel otvoriť, a opuchnuté ústa mu modrali. Potlačila som výkrik, z posledných síl som sa zviechala a donútila svoje nohy utekať.

Modli sa! preletelo mi vydesenou myslou. *Rýchlo nejakú modlitbu!* No jediné slová, ktoré mi zišli na um, boli *Eli, Eli* – prvá časť môjho mena. *Bože! Bože!*

Keď som konečne zazrela veľkú drevenú bránu nášho domu, vydral sa mi z hrdla výkrik, ktorý som už hodinu dusila v sebe. Hlas mi zlyhával, nikto ma nepočul. „Pomôžte mi! Otec, prosím! Pomoc!“ Brat mi ležal v náručí nehybný, ťažký. Vedela som, že stratil vedomie, nemal dosť vzduchu.

Z posledných síl som kopla do dverí a oprela sa o ne chrptom. Keď ich jedna z našich slúžok otvorila, stratila som rovnováhu, no brata som nepustila. Žena vykrikla a vzápätí sa na pomoc zbehli aj ostatné. Jozefovu tvár som si pritískala k plecu. Dobešli aj rodičia.

Videla som otcovu tvár, keď mi bral z rúk svojho syna. Zbelel ako stena. Mama sa rozkričala. Netušila som, že strach, ktorý som cítila, sa môže ešte zväčšiť, no keď sa nádvorím rozľahol mamin nárek – prenikavý, neludský – premkla ma taká ľadová hrôza, že som onemela. Prečo Jozefovi nepomáha? Prečo stojí, narieka, trhá si závoj aj vlasy?

Otcovi sa podlomili kolená, klesol na zem a hlavu sklonil nad nehybné tielko vo svojom náručí. „Synáčik!“ zaplakal a kolísal sa dopredu-dozaďu. „Chlapček môj!“

Zvrtla som sa a zbadala svoju mladšiu sestru Janu. Zviezla sa popri múre, rukami si zakryla tvár a rozvzlykala sa. Aj slúžky plakali. Otec mlčal, iba sa triasol a hrbil nad bratovým telom, no mamino kvílenie vyplnilo každý kút nádvorí a preniklo do mňa ako úlomky skla.

Až vtedy som pochopila. Môj brat je mŕtvý! Tá včela ho zabila.

Vystrela som ruky, zhrozená, vydesená, a chcela sa pritúliť k otcovi, hľadať uňho útechu. Zdvihol hlavu a zúfalstvo v jeho očiach zrazu vystriedal výraz, ktorý som nepoznala – chlad.

„Čo sa stalo? Čo ublížilo môjmu chlapcovi?“

Odstúpila som. „Včela... Uštipla ho. Tu, do sluchy.“ Pot sa mi rinul cícerkom, roztrasenou rukou som si utrela čelo. „Bola to moja chyba. Hrali sme sa... A ja... Strčila som mu do tváre kvet a vôňa prilákala včelu. Mala som mu bežať na pomoc, ale zdržala som sa... Bola tam zatúlaná ovca.“ Živo sa mi to vynorilo pred očami. Na bračeka som iba zakričala, akoby to mohlo stačiť. Vedela som, že ma stihne zaslúžený trest, no musela som sa priznať. Svojmu bratovi som dlžila pravdu.

Otec mu jemne odhrnul vlasy. Keď som zbadala, ako krutá ruka smrti znetvorila bratovu krásnu tváričku, podlomili sa mi nohy.

„Vedela si, že vlni vážne ochorel, keď dostal žihadlo. Musela si vedieť, že je vydesený na smrť. Prečo si tú včelu neodohnala? Bol maličký! Sám si nemohol dať rady.“ Otec sa rozplakal. „Synáčik môj!“

„Ja... mala som...“

Otcove ďalšie slová boli ako ukované zo železa, tvrdé, neľútostné. „Mala si naňho dávať pozor. Čo si robila? Stála a nečinne sa prizerala?“

„Nie! Bolo to inak! Usilovala som sa mu pomôcť, otec, ale bolo neskoro. Neskoro!“

„Nič by sa nebolo stalo, keby si naňho dozrela!“

Na to som nemala čo povedať. Onemela som. Áno, bola to moja vina. Otec mal pravdu, zlyhala som. Tú včelu som mala okamžite odohnať, no ja som nekonala, ani som sa o to nepokúsila. „Otec, prosím...“

„Mlč!“

Zatvorila som ústa a prehltna. Načo by som sa pokúšala vysvetliť, ako to bolo? Otec mal pravdu. Nedala som na bračeka pozor. Mala som mu zotrieť z tváre peľ, odohnať včelu, bežať domov ešte rýchlejšie. Mohla som ho zachrániť.

„Prac sa mi z očí!“ Otcov hlas bol tichý, plný horkosti.

Dych sa mi zasekol v hrdle. Ťarbavo som sa narovнала a zamierila do domu. Pri každom kroku som za sebou nechávala stopu, chodidlo, ktoré som si porezala na kameňoch, keď som ozlomkrk bežala domov, mi krvácalo. Schúlila som sa v kútiku izby, v ktorej sme spávali všetci traja – ja, sestra aj Jozef, a konečne som dovolila, aby sa mi z očí vykotúlali dlho potláčané slzy. Zadívala som sa na bratovu úhľadne poskladanú prikrývku, zaborila do nej tvár, vdýchla jeho vôňu. Svojho bračeka už neobjímam.

A bola to len a len moja vina.

Keď som sa narodila, meno mi vybral otec. Spojil dve hebrejské mená: *Eli*, čo znamená *môj Boh*, a *Anna*, čo v našom jazyku značí *milosť*. Keď ma otec prvý raz uvidel, vyhlásil: „*Môj Boh je ku mne milostivý*.“ Takto som dostala meno, môj príchod na svet chápali rodičia ako prejav Božej milosti.

Ešte osem rokov po svadbe boli stále bezdetní, a keď sa už vzdali nádeje a prestali sa upínať k lekárom a ich neúčinným medicínam, prišla som na svet ja. Konečne sa dočkali dieťaťa, i keď iba dcéry. Pre nich to bolo také nečakané šťastie, že im to neprekážalo. Tri roky po mne prišla na svet moja sestra – už pri narodení mala nápadne dlhé ruky a nohy a oči také veľké, že jej zaberali polovicu tváre. A potom, keď už nikto neveril, že by to bolo možné, nám do života vtrhol Jozef – s hlasným plačom a podmanivým úsmevom.

Nemôžem povedať, že by ma otec potom ľúbil menej, akurát syna ľúbil viac. Viac než mamu, viac než sestru, ba viac než svoju dieľňu

a obchod. Jozefa miloval nadovšetko, cenil si ho nad vlastný život. Syn sa stal svetlom jeho srdca.

A keď mojou vinou umrel, otcovo svetlo pohaslo. Zničila som najväčší poklad, aký nám tento svet mohol ponúknuť.

Presedela som v kúte celé hodiny, neschopná premýšľať, neschopná uveriť tomu, čo sa stalo. Akoby ma smrť prehltila spolu s Jozefom. Áno, dýchala som, aj srdce mi bilo silne a pravidelne, no vedela som, že táto rana sa nikdy nezahojí. Stačilo, aby som si predstavila, ako sa asi cítia rodičia, a zatúžila som byť mŕtva namiesto brata.

Do mojich úvah prenikol nárek trúchliacich. Dolu sa zhromaždilo množstvo ľudí, pripravovali Jozefovo telo na pohreb. Nevládala som na to myslieť.

Živé neposedné chlapčiatko, ktoré som štyri roky zbožňovala, dieťa, ktoré ma vedelo rozosmiať, ktoré nám do života vnieslo toľko nádeje a radosti, bolo preč a nikdy sa k nám nevráti. Zakryla som si uši, aby som zdola nepočula nárek. Ich neutíšiteľný zármutok ma šľahal ako bič, pocit viny zo mňa odjedal s nenásytným hladom.

„Elianna.“ Pocítila som nežný dotyk. Čiesi ruky ma chytili za zápästia a odtiahli mi dlane z uší. „Elianna,“ prihovoral sa mi znova.

Etan!

Môj snúbenec. Muž, ktorého som milovala, odkedy som sa stala ženou.

DVA

*Preto budem nariekať a kvíliť,
budem chodiť bosý a nahý,
budem nariekať ako šakaly a smútiť ako pštrosy.
Lebo jej rana je nezahojiteľná...*

MICHEÁŠ 1, 8 – 9

SCHÚLILA SOM SA A HLAVU VTIAHLA medzi pleciami. Nechcela som, aby Etan videl hanbu zreteľne vpísanú do mojej tváre, viditeľnú ako škvrna od atramentu. A potom mi svitla iskierka nádeje.

„Posiela ťa môj otec?“

Podvihol mi bradu, palcom mi zotrel slzy. Až vtedy som si uvedomila, že mám mokрую tvár. „Pod' dolu, Elianna,“ povedal. „Mala by si byť s ostatnými.“

Odpovedi na otázku sa vyhol. Takže otec ho po mňa neposlal, sám ma šiel hľadať, keď zistil, že nie som medzi trúchliacimi. Potriasla som hlavou a odvrátila sa.

„Nepôjdeš?“

Znova som pokrútila hlavou. Uprene sa na mňa zadíval. Etan mal nezvyčajné oči, vždy som si vravela, že také musia mať anjeli. Nikomu som sa s tou myšlienkou nezverila, pravdaže, a už vôbec nie jemu, no bola som presvedčená, že Etanove oči majú v sebe niečo nebeské. Najnápadnejšie boli dúhovky, boli ako mozaika fliačkov zlatej, zelenej a hnedej farby – odtiene sa menili podľa jeho nálady alebo podľa svetla. Dnes mal skôr oči jesenné než letné. Keď ich na mňa uprel, mali farbu starého zlata.

„Rodičia by ma tam nechceli,“ pustila som sa do vysvetľovania. „Vieš... Jozef bol so mnou, keď sa to stalo...“

Zakryla som si ústa päťou, zahryzla som si do mäsa pri koreni palca a bojovala s plačom, ktorý tie slová vytiahli z môjho vnútra. No nedal sa zastaviť, dral sa zo mňa jeden vzlyk za druhým. Etan ma tuho objal. „No tak, Elianna,“ zašepkal pridusene. „Utíš sa.“ Ešte nikdy si ma takto neprivilul, a hoci sme boli zasnúbení, za normálnych okolností by si takýto dôverný dotyk nedovolil. Jeruzalem sa stal veľmi konzervatívnym mestom, odkedy nad ním prevzali moc cudzinci.

„Ja som to zapríčinila... všetko je to moja vina!“ vytisla som, vykručila som sa mu z náručia a pritisla sa k stene.

Etan, ktorý pri mne kľačal, si prstami prehrabol vlasy a potom si pošúchal zátylok. „Ako si tomu mohla zabrániť?“ Trocha sa odtiahol, aby mi videl do tváre. „Prezradíš mi, čo sa stalo, Elianna? Uľaví sa ti.“

Otcovi som o udalostiach nešťastného popoludnia povedala iba v útržkoch. Podrobnosti som ešte nevyrozprávala nikomu, no keď som si predstavila, že mám nahlas vyriečiť slová opisujúce Jozefovo utrpenie a smrť, zacítila som v hrdle žľč. Nie, nebola by to úľava. Skôr by ma to zabilo. „Nechcem o tom hovoriť.“

Znova ma chytil za ruku. Chcela som si ju vytrhnúť, no držal ma pevne. „Len pokoj,“ tíšil ma. „Nemusíš o tom hovoriť, ak nechceš.“ Chvilu mi mlčky stískal prsty. „Poď, zídeme dolu. Posedíš so svojou mamou.“

Ukázať sa rodičom na oči? Predstúpiť pred nich? Pri tej predstave som sa zachvela a vyslobodila si ruku. „Otec ma nenávidí.“

Etan pozrel inde a zostal ticho. Neutešoval ma, nevyvrátil to. To sa naňho nepodobalo. Vždy vedel vo všetkom nájsť svetlejšiu stránku. Nádej. Teraz jeho mlčanie hovorilo samo za seba. Čo mu otec povedal? Nechcela som to vedieť. „Nepôjdem dolu,“ rozhodla som sa.

„Dovolíš, aby tvojho brata pochovali bez teba?“

„S pohrebom počkajú do rána. Na svitaní prídem.“

Pokrútil hlavou. „Nepáči sa mi, že tu chceš zostať sama.“

„Robím to kvôli otcovi... len toto mu môžem ponúknuť. Keby sa musel na mňa pozerieť, jeho bolesť by sa ešte prehĺbila.“

Privrel oči a pošúchal si koreň nosa. „Benjamín práve stratil jediného syna, je v šoku. No jeho srdce sa neobrátilo proti tebe. Spamätá sa, len na to potrebuje čas.“

„Ludia už vedia, že mi to dáva za vinu?“

„Nie. Povedal to iba mne a môjmu otcovi. A tvojej matke, pravdaže.“

Zhlboka som sa nadýchla. Zrazu som s absolútnou istotou vedela, že nepotrvá dlho a odvrhne ma od seba aj Etan. Od samého začiatku ma príliš nechcel. Jeho otec bol obchodník, dovážal do Judey karmín, indigo a kadejaké exotické farby. S mojím otcom sa poznali od detstva, často spolupracovali. Keď som mala pätnásť a Etan dvadsaťjeden, otcovia dohodli náš sobáš. Ja som bola nadšená, no môj nastávajúci prijal novinu vlašne.

„Nevezmem si ťa, kým nebudeš mať sedemnášť,“ varoval ma v deň, keď mi otec oznámil, aké má so mnou plány. „Ani o deň skôr. Nepriviažem si na krk dieťa.“

„Ja že som dieťa? Pol tucta mojich kamarátok je už pod čepcom!“

„Viem. Ale ja si počkám do tvojich sedemnáštich, už som povedal,“ uprel na mňa neoblomný pohľad.

Začervenala som sa. Aspoň polovica Jeruzalema vedela, že jednu z mojich rovesníčok vydali ešte pred jej pätnástymi narodeninami za Etanovho brata, no dievča sa sedem mesiacov po svadbe v slzách a s ponosami vrátilo do domu svojho otca. Etanov brat trpezlivo čakal tri mesiace, kým sa k nemu vrátila, no šepkalo sa, že jeho manželka naďalej trávi viac času pod strechou svojej matky než s ním. Etan sa zrejme chcel vyhnúť podobnej katastrofe.

Jeho postoj sa ma dotkol. Vari nevidí, že som iná? Že som oveľa zodpovednejšia než jeho švagriná Avigail? Zrelšia? Oddanejšia?

Etana som ľúbila, odkedy mi pamäť siahala. Odjakživa som rojčila, že sa raz stanem jeho ženou, no on ku mne očividne necítil to isté. A posledné udalosti ho iste utvrdia v presvedčení, že bez ohľadu na vek nie som žena, ktorú by chcel za manželku – a za matku svojich detí. Ak som nedokázala ustrážiť vlastného brata, ako by mi mohol zveriť svojich synov a dcéry? Je len otázka času, kedy si nájde nejakú zámienku a zasnúbenie zruší.

„Mal by si ísť, kým niekto nezistí, že sme tu celkom sami,“ zašepkala som, no v skutočnosti mi bolo jedno, či nás prichytia alebo nie, len som ho potrebovala dostať preč. Bála som sa okamihu, keď sa aj v jeho očiach zazrkadlí chlad, s akým na mňa hľadel môj otec.

Neposlúchol, zostal. „Teraz by si nemala zostávať sama. Nie si na tom dobre.“

„Prosím, Etan.“ Hrdlo mi sťahovali slzy, no pred ním som nechcela plakať. „Chod', nech nie sú ďalšie problémy. Nemal by si byť v mojej izbe. Nepatrí sa to.“

Zaváhal, potom zovrel pery do úzkej čiary a vstal. „Idem teda, ale nebudem ďaleko. Zostanem dolu. Sľúb mi, že na mňa zavoláš, keby si niečo potrebovala, Elianna.“

Prikývla som. Keď som s bratom v náručí zúfalo utekala domov, v behu som niekde stratila závoj a vlasy sa mi rozpustili. Etan sa na ne zadíval, prečesal mi ich prstami, raz, dvakrát, potom vstal a vyšiel z izby. Zosypala som sa na rohož ako kôpka zúfalstva. Páchla som zvratkami a potom. Páchla som smrťou. Nikdy to zo seba nezmyjem.

O niekoľko hodín vošla Kezia, jedna z našich slúžok, a doniesla mi tanier s teplými hrozienskými koláčikmi. Kezia bola málovravná, tichá a často pribehla na pomoc, skôr než jej niekto stačil niečo povedať. Od vône hroziенок a pripečenej pšenice sa mi zdvihol žalúdok. Nevieť prečo, ale pohľad na koláče ma naplnil takým zúfalstvom, že som zrazu nevládala dýchať. Možno preto, lebo to bolo úplne všedné, dôverne známe jedlo. Koláče na mňa nevinne pozerali z taniera, no ja som vedela, že nič už nebude ako predtým. Dodnes ma od vône teplých hroziенок chytá nevoľnosť a beznádej.

Nastala noc. Zaspala som, no o chvíľu som sa strhla zo sna zmätená, dezorientovaná. Omámená krátkym spánkom som zabudla, že je Jozef mŕtvy, len kdesi v zadnom kútiku mojej mysle číhalo čosi také príšerné, ťaživé, že mi naskočila husia koža. A vtedy som si spomenula. Môjho bračeka už niet! Je to nezmeniteľné, definitívne.

Jozef odišiel.

Potom som už nedokázala spať, meravo, nehybne som sedela v tme. Vstala som dlho pred východom slnka a požiadala Keziu, aby mi doniesla zrebnú tuniku – primerané oblečenie na pohreb môjho jediného brata. Na nádvorí sa už poschádzali všetci smútoční hostia. Postávali v skupinkách a pomaly sa zoraďovali do sprievodu, ktorý onedlho zamieri k novej hrobke. Otec ju kúpil pred rokom. Pre seba, ako povedal. Dnes však do tmavého výklenku v skale uložia jeho milovaného syna.

Od ostatných som sa držala bokom, uhýbala pohľadom z obavy, čo im uvidím v očiach. Etan ma zbadal a pristúpil ku mne. Od ohromenia som vytreštila oči: môj snúbenec si na znak smútku

odstrihol bradu a aj napriek tmavým kruhom pod očami vyzeral zrazu mladší a ešte krajší ako predtým.

„Nech je k tebe Boh milostivý!“ povedal vážne. Formálny pozdrav vhodný pre smútočný deň. *Milostivý?* Na to je neskoro, pomyslela som si.

„Spala si aspoň trochu?“ opýtal sa.

„Nie veľa. A ty?“

„Bdel som s tvojím otcom. Aj moji rodičia sú tu. Poď, chcú ťa vidieť.“

Nasledovala som ho do rohu nádvorcia, kde v predrannom šere postávali jeho rodičia Jeruša a Ezer a mladší brat Daniel. Keď ma Jeruša zbadala, vrhla sa ku mne a vyobjímala ma. Moja matka si na prejavy citov nepotrpeľa, nás detí sa dotýkala iba zriedkakedy. Nemala to v povahe. Jerušine vrúcne objatia mi boli útechou už od detstva. Patrila k tým vzácnym ľuďom, ktorí vám jediným vlúdnyim slovom naplnia srdce, dajú vám pocítiť náklonnosť a porozumenie.

„Úbožiatko moje! Hrozné, čo si si prežila. Je mi to veľmi ľúto,“ povedala, privinula si ma na kypré prsia a mne jej úprimné utešovanie prvý raz v živote nepadlo dobre. Vymanila som sa a cúvla. Bála som sa, že sa rozplačem a nebudem vedieť prestať, keby som sa jej dala čičíkať.

„Elianna celú noc nespala, je vyčerpaná,“ pokúsil sa moje nezdvorilé mlčanie vysvetliť Etan.

„To je pochopiteľné.“ Jeruša ma ešte raz objala a odstúpila.

Blížili sa k nám moji rodičia. Stúpila som, stála som tam ako socha z mramoru, ktoré tak milujú Rimania, a hrýzla si vysušené popraskané pery. Prekvapilo ma, keď ma mama chytila za ruku a stisla mi ju. To bolo všetko. Iba kratučký vrúcny dotyk, no mne hneď zostalo ľahšie na duši. Ten dotyk mi povedal, že mama ma ľúbi a odpustila mi.

Otec na mňa nepozrel, len odmerane kývol hlavou smerom, kde som stála. Vzhľadom na okolnosti to bol z jeho strany obrovský ústupok, videla som na ňom, koľko premáhania ho to stojí.

„Poď, Alžbeta, opri sa o mňa,“ prihovorila sa mame Jeruša a pritiahla si ju k sebe. Mama sa rozplakala, akoby ten prejav láskavosti nevládala uniesť. Tolko nariekala, až stratila hlas, a slzy, čo sa jej vykotúlali, boli veľké a nemé.

Na čele sprievodu smútočných hostí a profesionálnych plačiek niesli máry s telom môjho brata. Jozefa zavinuli do bieleho plátna, tváričku mu zakryli jemnučkým bielym závojom utkaným pre nejakú vysokopostavenú aristokratku. Závoj, pôvodne určený na radostné sviatky a oslavy, teraz zakrýval posmrtný rozklad. Vzduch naplnila vôňa drahých olejov a korenia, ktorými omyli a natreli Jozefovo telo, aby prekryli pach smrti.

Zostalo mi na vracanie.

A potom sa opäť ozvalo kvílenie, hlasné, bez konca. Aké slová použil prorok Micheáš? *Nariekať ako šakaly a trúchliť ako pštrosoy...* Vykročili sme za tými strašnými neľudskými zvukmi plnými beznádeje a neutíšiteľného zármutku.

Jozefovo telo sme uložili do hrobky a vrátili sa domov, kde už slúžky pripravili občerstvenie. Celé popoludnie som roznášala plné tácie, nakladala jedlo na tanieri a dolievala víno do prázdnych krčahov.

Akoby som sa ocitla v zlom sne. Zdalo sa mi neuveriteľné, že núkam jedlom zdvorilých hostí, zatiaľ čo môj braček leží mŕtvy v hrobe.

Otec sedel opretý o stenu, plecia mal zvesené, chvejúce sa ruky zaťaté, päste zložené v lone. Vedľa neho zaujal miesto jeho blízky priateľ Gamaliel, uznávaný učiteľ zákona a člen veľrady, z druhej strany sedel rabi Zakaj, farizej. Toho som veľmi nepoznala.

Gamaliel sa naklonil k otcovi a utešoval ho: „Až príde deň vzkriesenia, stretneš sa so svojím synom, Benjamín. Opäť ho budeš mať po svojom boku.“

Bradatý rabi Zakaj vzal z taniera plnenú datľu a pokrútil ju v prstoch. „Presne tak. I keď Jochanan a ostatní z bratstva saducejov,“ ukázal bradou na muža po Gamalielovej lavici, „sú iného názoru. My farizeji však veríme v zmŕtvychvstanie.“

Jochanan, chudý čiernovlasý muž, sa chladne usmial, no zostal ticho. Čo už mohol povedať v deň, keď sme pochovali malého chlapca? Že niet nijakej nádeje? Že otec naveky stratil milovaného syna? Radšej nič. Vzal do ruky čašu a dal si veľký dúšok vína.

Mlčanie sa predlžovalo, a tak sa rabi Zakaj znova ujal slova: „Lenže pravda je, že pre veľkých hriešnikov nebude zmŕtvychvstanie nijaká radosť.“

Zákonník Gamaliel zvrátil čelo. „Aký hriech mohlo spáchať štvorročné chlapča?“

„Chlapec nijaký, pravdaže,“ mávol rukou farizej. „Ale jeho sestra... to je iná vec. Zavinila smrť. Odpustí Boh taký hriech? Pre dievča by bolo lepšie, keby vôbec nebolo prišlo na svet. Povieť vám, pre takých ako ona nebude zmŕtvychvstanie radostné.“

Otec prudko zdvihol hlavu, oči sa mu rozohoreli. A ja som na okamih zabudla dýchať. Táčňa sa mi vyšmykla, spadla na dlážku a na čistých dlaždiciach sa rozprskli kúsky melóna. Otec sa s námahou zviechal na nohy a odišiel.

„Benjamín!“ zakričal za ním Gamaliel, ale otec nezastal. „Čo za diabolské reči to tu šíriš?“ rozhorčil sa otcov priateľ na Zakaja. „Smrť toho dieťaťa bola nešťastná náhoda. Jeho sestra tomu nemohla zabrániť.“

Farizej sa zahnal, capol dlaňou po stole, a keď ju zdvihol, medzi ukazovákom a palcom držal mŕtvu muchu. „Vidíš?“ hodil muchu na zem a ľanovou servítkou si starostlivo poutieral prsty. „Mohla tú včelu odohnať alebo zabiť... Čo je na tom ťažké? Lenže ona na to úbohé dieťa nedávala pozor, zanedbala svoju povinnosť. Trest ju neminie, priateľ môj, ver mi.“

Gamaliel očervenel. „Nezmysel! Zákon nám má ukazovať cestu k spáse a ty z neho robíš katovu sekeru!“

Saducej Jochanan sa predklonil a zvedavo sa naňho zadíval. „Nazdávaš sa, že zmŕtvychvstanie je pre pozostalých útechou? Možno to myslíte dobre, ale my saduceji aspoň nelámeme srdcia falošnými nádejami.“